

24.
DISPUTATIO THEOLOGICA.
De
CREATIONE.

Quam
Auspice Jehova,
In Regiâ Ahoënsi Academiâ,

SUB PRÆSIDIO

Plurimum Reverendi Praclarissimiq; VIRI,
D. M. NICOLAI LAUR. NY-
COPENSIS, S. S. Theolog. Prof., Publici & Eccle-
siae Saguensis Pastoris vigilantissimi, Hospitis sui ac
Promotoris jugiter devenerandi,

Publicè ventilandam proponit

PAULUS SIGFRIDI JERONIUS BOTH.
S. S. Theolog. Studiosus.

Ad diem Decembris horis antemeridianis consue-
tis in Auditorio Majori, Anno 1655.

A B O Æ

Excusa à PETRO Hansen/ Acad. Typogr,

Nobilissimo, Consultissimo & maxime strenuo Domino

DN. JOHANNI Graan

Hæred. de Storewåsbj &c. Bothniæ

**Orientalis ac Occidentalis Dynastæ percelebri, Me,
coenati & Patrono suo desideratissimo.**

N E C N O N

Reverendis, Clarissimis, ac Præstantissimis VIRIS,

Dn. Præpositis & Pastoribus in

**Bothniâ Orientali fidelissimis fautoribus & bene-
factoribus suis quolibet honoris cultu pro-
sequendis,**

U T E T

Venerabilibus, Humanissimis ac Doctissimis VIRIS.

Dn. Verbi divini Ministris, in præ-

**dictâ Bothniâ impigerrimis, amicis & fautoribus
officiose colendis.**

*Disputationem hanc Theologicam in gratitudinis ac
observantiæ reæ prætor submissè, reverenter &
amicè offert & inscribit*

Paulus Sigfridi Jeronius. Both.

In Nomine JESU

De

CREATIONE

Thesis I.

Consideratione magni hujus Christianæ religionis articuli, de *creatione*, quâ æternus omnium rerum Creator atq; moderator Deus, ex arcanâ majestatis suæ sedē prodiens, sese creaturis ad extra manifestavit, duo præcipuè nobis veniunt notanda, videlicet *Ὁνοματολογία* & *πραγματολογία*, hæc sub se comprehendit vocis Homonymiam & Synonymiam, illa ipsam Definitionem exhibet.

II.

Homonymiam, quod spectat, accipitur vocabulum *creationis* in S. Scripturâ, *Propriè* vel *impropriè*. *Propriè* accipitur (1) pro *Creatione immediatâ* & significat productionem rerum ex nihilo; sic Gen. 1. v. 1. *In principio creavit Deus cælum & terram* (2) pro *Creatione mediata* & significat productionem rerum creatarum, non quidem ex nihilo; Sed ex præjacente materiâ, planè tamen inhabili & indispositâ, ita creasse dicitur Deus hominem, Gen. 1. v. 27. quem formavit ex limo terræ, Gen. 2. v. 7. & Evam quam è costâ Adami extruxit v. 22. *Impropriè* & *Metaphoricè* accipitur pro quovis opere admirando, præclarè eximio, atq; stupendo. Sic opus renovationis & conversionis dicitur *creatio*, Psalm. 51. v. 12. *Cor mundum creavit me Deus* Eph. 2. v. 10. *Dei opus sumus creati in Christo Iesu ad bona opera.* Gal. 6. v. 15. *dicuntur regenerati nova creatura.* Sic partus virginæ quia vires naturæ superat, dicitur opus creationis, Jer. 31. v. 22. *Creabit Deus novum*

super terram, femina circumdabit virum, id est, virgo praegnans erit.

III.

Ad Synonymiam quod attinet, sciendum vocabula Synonyma esse, (1) creare, Gen. 1. v. 1. (2) Facere Gen. 1. v. 31. Et vidit Deus cuncta quae fecerat & erant valde bona. (3) Formare, Gen. 2. v. 7. formavit Dominus Deus hominem de limo terrae. (4) Parare/preparare, disponere, Prov. 8. v. 27. quando preparabat calos aedem. (5) Fieri Gen. 1. v. 3. Dixitq; Deus fiat lux & facta est lux (6) Expandere vel extendere, Psalm. 104. v. 3. Extendit caelum quasi pellem. Esai. 40. v. 22. c. 42. v. 5. (7) Fabricare sive condere. heb. 3. v. 4. Omnis namq; domus fabricatur ab aliquo, qui autem omnia fabricatus est Deus est. (8) Construere & coagmentare. Heb. 11. v. 3. Per fidem intelligimus constructum, fuisse mundum verbo Dei, ut quae cernimus non sint ex apparentibus facta.

IV.

Pragmatologia ipsam Definitionem exhibet: Creatio est actio Dei, qua Deus Pater liberrima & Optimâ voluntate, per filium suum in S. S. res omnes quae factae sunt, Optimas condidit; ut per hoc admirabile theatrum creaturis & cum primis homini, Bonitas, Sapientia & omnipotentia Divina innotescerent: Atq; tot argumentis eruditus, ipse vicissim agnosceret, amaret & coleret creatorem.

V.

Explicatur hæc Definitio consideratione Generis & Differentiae. Genus est Actio, non prædicamentalis, sed hyperphysica, non immanens, quæ non ponit effectum aliquem extra agens; Sed transiens, non quod transierit in externum aliquod subiectum, cum actio creantis ante-verterit omne subiectum, sed quod Deus per hanc produxerit omnes substantias sex primis diebus creatas. Unde & verba illa Creavit, fecit, formavit activè ponuntur.

VI. Dif-

VI.

Differentia desumpta est è Causis & Effecto.

VII.

Causa Efficiens creationis est Solus Deus, Gen. i. v. 16. Job. 9. v. 8. & quidem tota Sacro Sancta Trinitas. Productio enim hujus universitatis est opus omnibus S. Sanctæ Trinitatis personis Commune. Quia: (1) Scriptura S. creationem mundi adscribit & tribuit, jam Conjunctim omnibus tribus personis, Psalm. 33. v. 6. Verbo Domini cæli firmati sunt: & Spiritu oris ejus omnis exercitus eorum. Jam Divisim Deo patri, 1. Cor. 8. v. 6. Unus Pater ex quo omnia. Deo Filio, Joh. 1. v. 3. Omnia per ipsum facta: τὸν λόγον facta sunt. Deo S. Sancto Job. 26. v. 13. Spiritus ejus (sc. ἰεβοῶ) ornavit cælos. Psalm. 104. v. 30. Emittes Spiritum tuum & creabuntur & renovabis faciem terræ. (2) Est opus ad Extra ideòq; indivisum, h. e. non uni personæ Deitatis proprium, sed Toti Trinitati commune. (3) Una est Patris, Filij & Spiritu Sancti essentia, una voluntas, una potentia; Ergo una est quòq; operatio.

VIII.

Causa impellens προκινητικὴ externa quæ Deum ad creandum res impulit nulla fuit, cum nihil dum præter Deum extaret Esai. 40. v. 13. 14. 15. προγυμνὴ vero est, imensa ejus bonitas & liberrima voluntas. Deus enim nulla necessitate aut suæ utilitatis indigentia, sed solâ bonitate & liberrimâ voluntate per motus, totum hoc opificium & omnia quæ in eo continentur condidit.

IX.

Materia creationis ex quâ & propriè ita dicta, nulla fuit, juxta vulgatum versiculum: Materiam noli quaerere nulla fuit; Nomen tamen materiæ & quidem secundum

analogiam retinere possumus: Et ita materiam creationis distinguimus in *Primam & Ortam*.

X.

Prima est Nihilum purè negativum, cum ab æterno nihil fuerit præter Deum; quod probatur sequentibus scripturæ dictis, Gen. 1. c. Disertè tradit Moses, quod omnia ex nihilo, tantum per Dei verbum facta & creata sint, Esai. 41. v. 24. *Vos estis ex nihilo.* Prov. 8. v. 24. *cum abyssi essent nihil ego genita sum dicit sapientia:* i. e. Filius Dei. Sic 2. Mach. 7. v. 28. Ubi mater Machabæa filiū suum ab Antiocho tyranno jam jam truci dandum ita affatur: *Respice ad cælum & terram & omnia quæ in ijs sunt & cognosce quod ex non existentibus, h. e. ex nihilo, illa fecerit Deus* Rom. 4. v. 17. *Deus vocat τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα*, illa quæ non sunt tanquam ea quæ sunt, h. e. ex nihilo res omnes produxit, ijsq; verum & reale esse induxit. XI.

Materia Orta est informis, rudis & indigesta moles initio producta, quæ fuit materia cæli & terræ, omniumquæ rerum creatarum, quam Moses terram inanem & vacuum, aquam & abyssum, Gen. 1. v. 2. Jobus 38. v. 38. linum; Græci ὕλην & χυλὸν nominant. Nam sicut Deus hanc ex nihilo creavit; Ità reliqua deinde corpora, tam simplicia, quam composita partim immediatè, partim mediatè ex eâ; ordine produxit, uti patet ea sap. 11. v. 18. *Manus tua creavit Orbem terrarum* ἐξ ὕλης ἃ μὲν φησὶ hoc est ex materiâ informi.

XII.

Forma creationis consistit in illo modo, quo Deus res omnes, cum non existerent, dicendo, jubendo, mandando, ut existerent, sex dierum spatio in certo ordine produxit, distinxit ac exornavit, unde Basilii & Ambrosii creationem omnium rerum opus ἐξ ἀρχῆς nuncupant.

XII.

XIII.

Ordo creationis ex revelatione S. Sancti, à Mose Gen. 1. c. hunc in modum describitur: *Primo die* creavit Deus cælum & terram h.e. rudem & informem massam, operis futuri materiam Gen. 1. v. 1. 2. lucemq; ad removendas tenebras abyssi, & ad dierum & noctium vicissitudines constituendas prodire jussit Gen. 1. v. 3. 4. 5. *Deus jussit ex tenebris lucem splendescere*, 2. Cor. 4. v. 6. h. e. cum essent tenebræ *Deo dicente vel jubente subito facta est lux.*

XIV.

Secundo die creavit Deus firmamentum, per quod simplicissime intelligimus ipsum Systema corporis cælestis, hebraicè Rakia dictum, quod sit instar tapetis vel laminæ diductum ac solidatum, Psalm. 104. v. 3. *Deus extendit cælum sicut pellem.* Esai. 42. v. 5. *hæc dicit Jehovah creans calos & extendens eos*; Et distinxit inter aquas superiores & inferiores, quæ in maximâ copiâ existunt super firmamentum elevata, Gen. 1. v. 7. & 8. Psalm. 148. v. 4. *Laudate Dominum cali calorum & aquæ omnes quæ super calos sunt laudent nomen Domini.*

XV.

Tertio die aquas infra firmamentum relictas in unum locum congregavit, terram ex undis aquarum eduxit, ut sicca & arida appareret. Ne vero terrarum orbis ab æquis vicissim obruatur, divino hoc fit imperio, vide Job. 38. v. 8. & seqq. Ps. 33. v. 7. Psalm. 104. v. 5. & seqq. Prov. 8. v. 29. Jer. 5. v. 22. Eodem die terra nondum imbribus humectata, aut calore solis fecundata herbas & frugiferas arbores, secundum speciem suam jussu Dei produxit, Gen. 1. v. 9. 11. 12. herbæ illæ non omnes homini sunt *Esui*, interim tamen omnes sunt homini *usui*; Et licet non nullæ jam propter peccatum factæ sint noxiæ, & ad esum minus

minus conducant, tamen non propterea omnibus creatis obfunt, omniq; carent utilitate, Lucret. teste l. 5.

*Quippe videre licet pingvescere sapè cicuta,
Barbigeras pecudes, homini quæ est acre venenum.*

XVI.

Quarto die luminaria magna, solem & lunam, reliquasq; minores stellas, tam errantes quam fixas creavit, quibus tanquam micantibus gemmis firmamentum excolivit. Gen. 1. v. 14. Fiant luminaria in firmamento cæli & dividant diem & noctem & sint in signa & tempora, & dies & annos; ut luceant in firmamento cæli & illuminent terram.

XVII.

Quinto die aquatilia & volatilia produxit, non immediate ex nihilo, sed dixit: Producant aquæ reptile animæ viventis, & volatile super terram sub firmamento cæli, Gen. 1. v. 20. Unde liquet ex aquis pisces & aves creatas esse. His autem aërem condecoravit; illis verò aquam exornavit.

XIIX.

Sexto deniq; die animalia terrestria juxta varias species, & postremò omnium hominem, tanquam Dominum omnium creaturarum formavit, quibus terram mirificè exornavit, Gen. 1. v. 24. 25. 26. 27. Atq; hæc est ἐξ ἀρχῆς illa operum creationis Οἰκονομία à Mose descripta, Gen. 1. c. ex quâ manifestum evadit Deum tres priores dies rerum distinctioni, seu communis domicilij rerum corporalium preparationi; Tres vero posteriores exornationi destinasse; die autem 7. requievit ab universo opere quod patrârat. Cujuslibet diei opus comprehenditur hoc disticho:

*Arte diem, calumq; Deu S, terramq; creavit,
Plantas, sidus, aves, quadrupedes, hominem.*

XIX.

XIX.

Finis Creationis est duplex, alius respectu *Dei*, alius respectu *nostri*: *Finis* respectu *Dei* est vel *Theoreticus* vel *Practicus*.

XX.

Finis Theoreticus consistit in agnitione *Potentia*, *Sapientia* ac *Bonitatis* divinæ, Psalm. 33. v. 9. *Ipse dixit & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt.* Psalm. 136. v. 5. *Domini Deus fecit celos intelligentia* Gen. 1. v. 31. *Et vidit Deus cuncta quæ fecerat & erant valde bona.* *Finis Practicus* est gloria *Dei*, Psalm. 19. v. 1. *celi enarrant gloriam Dei:* Prov. 16. v. 4. *Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus.*

XXI.

Finis respectu nostri est hominis utilitas, cui omnes creaturæ inservire debebant, Gen. 1, v. 26, Psalm. 8. v. 7. 8. 9. Unde homo ultimo loco à Deo creatus, inq; mundi theatrum est introductus, ut ijs creaturis veluti Dominus uteretur ad Dei laudem & suam utilitatem.

XXII.

Hactenus causæ creationis. Effecta ejusdem sunt omnes creaturæ, Col. 1, v. 16. Quæ considerantur vel respectu *quidditatis* & sic propriè loquendo, *substantia* sunt creatæ; *Accidentia* enim tantum sunt concreata. vel respectu *quantitatis* & sic omnes creaturæ totius hujus unis versi à Deo sunt creatæ, Joh. 1. v. 3. vel respectu *qualitatis* & sic omnes creaturæ sunt *bona*, Gen. 1, v. 31.

QUESTIONES.

I.

A *N* *personæ Sacro Sanctæ Trinitatis rectè dicantur causæ creationis sociæ?* Neg. (1) Quia illis definitio causarum sociarum non competit, cum mutuâ ope non sublevantur. (2) Neq; requisita causa-

rum sociarum illis applicari possunt cum personæ S. Sanctæ Trinitatis non habeāt diversas numero essentias, nequē diversā virtute, & distinctā causalitate ad opus creationis concurrant. Non enim alia est causalitas in Patre, alia in Filio, alia in Spiritu Sancto sed virtus creatrix in singulis est una numero. Unde Scriptura notabiliter loquitur, *creavit Elohim*, Gen. i. v. 1. *factor tuus Iehovah* Exercituum nomen ejus, Esai. 54. v. 5.

2. *Quodnam sit discrimen personarum quoad ordinem agendi in opere creationis?* R. Non esse curiosius disputandum de ordine personarum in opere creationis, sed revelatā hāc simplicitate acquiescendum, quod *Pater æternus, per Filium in Spiritu Sancto omnia creavit*. Itā enim Nazian: colligit ex Rom. ii. v. 36, unus est Pater *ex quo omnia*, & Filius *per quem omnia*, & S. S. *in quo omnia*. Quæ vocolæ non naturam dividunt, sed unius & inconfusæ naturæ proprietates exprimunt.

3. *Quo respectu opus creationis soli Patri in Symbolo Apostolico assignetur, cum omnibus tribus personis competat?* R. Creatio consideratur dupliciter. (1) *Absolutè*, hoc est quoad ipsum actum agendi, & sic omnibus tribus personis, ob essentiæ unitatem æqualitèr competit. (2) *Relatè*, h. e. quo admodum & ordinem agendi, & sic Patri assignatur potissimum triplici de causā. (1) respectu *Originis*, quia pater uti est fons, Origo & Principium Filij & S. S. Itā quoq; est principium operationum divinarum, videlicet creationis, conservationis & gubernationis. (2) respectu *Ordinis*, quia Pater est prima persona Deitatis; Ideoq; etiam creatio, quæ est primum opus, quo Deus sese exterius creaturis mani-

manifestavit, rectè eidem tribuitur. (3) respectu *externi discriminis* in Ecclesia servandi, quo Pater à Filio & S. S. discernatur. Sicut enim cæteræ personæ suas habent notas, per quas agnosci possunt, ut Filius per *Redemptionem* & S. S. per *Sanctificationem*, ita Patri *Creatio* tribuitur tanquam signum & nota externa, monstrans patrem eumq: à cæteris personis discernens.

4. *An Deus totum hoc universum ab æterno, an vero in tempore creaverit?* Neg. Prius. Aff. Posterius. Quia Moses Gen. 1. c. Universorum creationem de scripturus, rotundè asserit, Deum *in Principio* creasse cælum & terram, quibus verbis innuit mundum & totam seriem rerum creatarum, non fuisse, ab æterno, sed certo tempore incœpisse, tunc videlicet quando DEUS voluit, qui solus ante mundi creationem fuit ab æterno.

5. *Cum creatio sit Dei actio in tempore, Anne ergò ab æterno Deus fuerit ociosus?* Neg. & Dist; Divina opera, quæ sunt in duplici Differentia vel *Abfcondita*, de quibus Rom. 11. v. 33. O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ, Dei, quam inperscrutabilia sunt iudicia ejus. Vel *Revelata*, quæ rursus sunt duplicia, *Interna* & *Externa*. Opera DEI *Interna* sunt, quæ Deus producit intra se, & hæc sunt vel *Personalia*, qualia sunt gignere filium & Spirare Spiritum Sanctum, quæ sunt opera Dei æterna, prov. 8. v. 23. & *absolutæ necessitatis*; vel *Essentialia*, ut consiliū Dei, quod pertinet ad Dei intellectum & voluntatem Act. 4. v. 2. 8. & *Decretum*, quod pertinet ad divinæ voluntatis actum. Eph. 1. v. 4. Rom. 8. v. 29. Et horum respectu rectissimè dicitur, Deum ab æterno non quievissè, sed fecissè quæ voluit facere. Vel

Externæ quæ Deus extra se producit in creaturis & spectantes in tempore creatas & dicuntur operæ liberæ voluntatis, quorum respectu non incommode dicitur Deum ante mundi creationem nihil fecisse. prov. 8. v. 22.

6. An mundi creatio in tempore sit articulus fidei?

Aff: Ob quatuor potissimum rationes. (1) *Ex Scripturæ auctoritate*, Heb. 11. v. 3. fide credimus aptata fuisse secula verbo Dei. Jam v. fidem illam dicit Apostolus v. 1. argumentum non apparentium, unde sic argumentamur. Si mundi creatio in tempore est objectum fidei, utiq; per naturalem rationem certò & apodicticè non cognoscitur. At verum est prius E. & posterius. (2) *Ex articulorum fidei qualitate.* Ità enim comparatum est cum articulis fidei propriè dictis, ut licet argumentis philosophicis secundariò & probabiliter confirmari queant postquam ex Scriptura sunt notificati, attamen si nihil de ijs ex doctrina Ecclesiæ constet, tum naturali lumine & acumine indagari vel certò demonstrari non possint. (3) *Ex Cognitionis impossibilitate.* Licet enim Ethnici sciverint Deum esse mundi authorem, tamen nesciverunt an Deus mundum condiderit ab æterno, an vero in tempore, idq; necessariò, cum nihil ijs constiterit de divina voluntate, quæ sola & unica creationis causa est. (4) *Ex Philosophorum de creatione mundi temporali dissensione*, quæ certum est indicium non ex natura eam cognosci, sed ex revelatione divina sacris literis comprehensa. Hisce rationibus permoti firmitè statuimus creationem mundi in tempore esse fidei articulum, non rationis principium, in Scriptura revelari, non ex natura demonstrari; adeoq; non intelligendo credi, sed credendo intelligi.

7. An mundus sex dierum spatio per successiones
sio-

sionem, an vero in momento sit productus? Aff. rrius. Quia Moses non solum cujusq; diei opera à Deo perfecta enumerat, Gn. 1. c. sed hanc annectit clausulam Gen. 2. v. 2. complevitq; Deus die 7. opus suum, quod fecerat, & requievit die 7. ab omni opere, eumq; sanctificavit.

8. *An Angeli ex censu creaturarum propterea sint exempti quod Moses in descriptione creationis, eorum nullam fecerit mentionem?* R. Minimè. Licet enim Moses in hexaëmero suo, disertam Angelorū mentionem non faciat, sed ea tantum commemoret Dei opera, quorum pleraq; obvia oculis sunt humanis, tamen propterea è censu creaturarum non sunt exempti; tum quia præter Deum nihil est in creatum & æternum; tum quia Scriptura manifestè ostendit Angelos à Deo conditos esse, ut psalm. 104. v. 4. heb. 1. v. 7. Col. 1. v. 16. Quando vero & quo die creati sunt, certò determinari non potest, cū Scriptura diem creationis non nominet. Libètèr n. ignoramus ea, quæ in Scripturis non definiuntur. Nam nescire velle, quæ Magister maximus docere non vult erudita est inscitia. Interim tamen valdè probabilem judicamus esse eorum sententiam, qui statuunt Angelos primo die creatos esse, cum Deus Job. 38. v. 7. asserat se ab astris matutinis & filijs Dei laudatum fuisse cum fundamenta terræ poneret, id quod primo die creationis factum esse Moses testatur.

9. *Qualis fuerit lux illa quæ primordio condita est?* R. Statuimus cum D. Luthero, lucem primogenitam fuisse, insitam qualitatem corporis alicujus lucidi, siue luminosi aëris instar diffusi, suam tamen extremitatibus ità determinati, ut non unavice totum illustraret globum sed motu suo partes universi per vices illuminaret, quod

corpus lucidum quarto tandem die, jussu Dei, in solis substantiam fuit collectum & coactum ut lucem mundo clariorem & pleniorē spargeret.

10. *An dentur aquæ supercalesces?* Aff: De aquis supercœlestibus facilius est movere quæstionē quā solvere, absconditæ illæ sunt & à sensibus nostris remotissimæ. Interim tamen cum S. Scriptura eas disertè asserat, non est quòd dubitemus cum Origene, neq; est quod eamus inficias cum Casmanno. Major enim est Scripturæ autoritas quam omnis humani ingenij capacitas. Gen. 1. v. 6, 7. Dixit Deus fiat firmamentum in medio aquarum, & dividat aquas ab aquis. Et fecit Deus firmamentum, divisitq; aquas quæ erant sub firmamento, ab his quæ erant super firmamentum. Psal. 103. v. 3. qui tegis aquis superiora cœli. Dan. 3. v. 60. Benedicite aquæ omnes quæ super cœlos sunt Domino, laudate & super exaltate eum in secula. Ex hisce & alijs Scripturæ locis dari aquas super cœlestes in confesso est. Si vero obijciatur (1) *Natura* quod existere supra firmamentum & cœlum stellatum esset contra naturam & proprietatem aquæ. R. Aquas existere supra cœlum non *φυσικῶς*, neq; *ἀντιφυσικῶς*, sed *ἐπερφυσικῶς*, qui modus non dependet ex conditione naturæ sed à virtute & voluntate creatoris. Quod vero deorsum non præcipitentur ex solo Dei nutu sit & dispositione, qui infernas maris rubri aquas instar muri erectas undasq; jordanis in cumulum aggregatas inq; fontem suū retrogradas fecit, Exod. 14. v. 22. Jos. 3. v. 13. c. 4. v. 18. (2) *Ordo Creationis*, quod quarto demum die regio ætherea exornata fuerit, & secundo circa aëream opificis sapientia & omnipotentia voluerit esse occupata. R. Opera secundi & quarti dierum esse sibi invicem subordina-

dinata, non opposita illo sc: 2. die cœli materia in iustum spatium fuit expansa, hoc v. sc: 4. cœlo ita expanso, & ab aquis, quibus immensum erat sequestrato, luminaria sunt inserta. (3) *Numerus*, quod duplices duntaxat aquæ dicantur factæ, quæ triplicarentur si ultra aërias & terrestres concedendæ essent supra cœlestes. R. Moſen duplices tantum aquas constituere, quoad firmamenti positū v. superiores & inferiores, & hæc vidz. inferiores quamvis loci ratione, vel in aëre, vel in mari, vel in terra existant, eo ipso tamen protinus non multiplicantur, sed unius generis sunt & census. (4) *Finis*, quod nullus demonstrari possit, obquem Deus aquas juxta cœlum velut pisci nam collocare debuit. R. Etiam si nos ignoremus finem earum, non tamen hinc sequitur nullum esse. Multa n. ignoramus quæ circa nos sunt, plura quæ infra nos in terræ visceribus, plurima quæ supra nos in cœlo. A nostra itaq; ignorantia ad rei negationem N. V. C. Finis earum Generalis est, ut Divinæ Majestatis decantent suo modo laudes, & nobis concelebrandi ansam suppeditent. De loco quod quæritur, parvæ difficultatis est, ille n. rerum naturalis locus est, quem à Deo omnis ordinis Autore atq; Datore accēpere.

11. *An animalia ex putredine & specierum commixtione in primâ rerum creatione à Deo sint creata?* Neg. (1) Quia nulla putredo tunc temporis fuit, nec dum aliqua Physica generatio facta, (2) Dist; inter actum & potentiam; Ista animalia licet in primâ creatione actu non fuerint, tamen Potentia in aliis animalium speciebus latuerunt.

12. *An spinæ & tribuli in primordio Cræationis à Deo fuerint creati?* R. Distingvendo inter rem ipsam & rei determinationem. Res ipsa, quoad tribulos & spinas, ante lapsum fuit, licet *determinatio* ad pœnam nondum fuerit. Tribuli enim & Spinæ aequè ante quam post lapsum succreverunt; Sed nunc demum pœnæ loco & crebrius in agro proveniunt, & misellis nobis homuncionibus multum molestiarum faceſſunt. Nam multa, quæ ante peccatum maiestatis, divinitusq; gratiæ fuerunt documenta, post lapsum iustæ vindictæ sunt facta instrumenta.

Coro.

Coronidis loco Quæritur,

13. *An Astrologia judiciaria sit probanda?* R.

Triplex potissimum ulus astrorum sive syderum à Mose definitur. *Primus* dici potest *φωσικὸς* illuminativus, ut luceant illuminentq; terram, jubar suum per orbem diffundendo, Gen. 1. v. 17. *Secundus* *διακοσμητικὸς* divisivus consistens in separatione diei à nocte, & temporum distinctione Gen. 1. v. 14. *Tertius* *σημαντικὸς*, significativus nam teste Mose, stellæ etiam sunt conditæ ut essent in signa. Sunt a, stellæ *Primo* infallibilia signa divinæ providentiæ & fœderis illius quod Deus cum Ecclesia pepigit, Jer. 31. v. 35. 36. *Deinde* *Physicas* etiam signandi partes gerūt, in tempestatibus, pluvij, siccitatibus, ventis & id genus aliis enuntiandis, Math. 16. v. 2. Luc. 12. v. 54. *Tandem* *Politicum* etiam signandi munus obtinent, in instituendis vitæ hujus actionibus. Ad res n. medicinæ, Oeconomix, agriculturæ &c. commodius tractandas, ex stellarum motu, lumine aliisq; affectionibus, multa ab expertis medicis Oeconomis, nautis, agricolis, piscatorib; suo proposito vitæq; generi inservientia colligi possunt. Quibus signandi partibus à nonnullis additur quartū de quo Christus Luc. 21. v. 55. Atq; hisce Cancellis officium signandi stellarum est inclusum & latius non extendendum. Unde colligimus Astrologiam judicariam, de futuris hominum moribus, studiis, vita, fortuna, morte, genere mortis atq; aliis quæ vel immediatè à Dei providentia, vel etiam libero hominis arbitrio dependent, nihil certi prædicere posse. quamvis n. mores animi quandoq; sequantur corporis temperamentum, tamen actiones sapè numero fiunt adversus inclinationes, & in hominis voluntate positæ sunt.

Concludimus itaq; cum pronunciato D. Lutheri, præstat esse semper
in timore Domini, quam discrucari metu futurorum
eventuum. Hæc de Creatione.

*Gloria, Majestas, honor & sapientia, virtus,
Lausq; Creatori sit sine fine DEO!*